

УДК 658.152

**АСИМЕТРІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В
КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ КРАЇНИ**

Л. М. Савчин, О. В. Тишківська

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: lsavchyn@ukr.net*

За поточних умов економічного розвитку держави в світлі подолання рецесії та стагнації, оптимізація національної фінансової системи, зміцнення виробничої діяльності усіх підприємств реального сектору економіки можливе про реалізації алгоритму інтенсивного залучення інвестиційних ресурсів, використання інноваційних технологій та мінімізації інвестиційних ризиків. Особливо важливим є здійснення країною вибору альтернативи джерел фінансування розвитку економіки країни: зовнішніх запозичень чи зовнішніх інвестицій. Адже інвестиції є важливим каталізатором виробничих процесів, невід'ємним компонентом стабільного економічного зростання окремих суб'єктів господарювання та держави в цілому. В той час, як залучення зовнішніх запозичень призводить до зростання витрат на обслуговування державного боргу та посилення квазіфіскального дефіциту бюджету держави.

Важливість інвестицій посилюється особливо у кризовий та посткризовий період, коли капіталовкладення є життєво необхідним джерелом збільшення обсягів виробництва господарюючими суб'єктами, стимулом інноваційної діяльності та високоефективної праці на макрорівні, що потребує створення нових робочих місць та дозволяє забезпечити сприятливе середовище для макроекономічної стабільності.

Серед вітчизняних науковців, в колі інтересів яких знаходиться дослідження інвестиційних ресурсів та інвестиційної активності підприємств, слід виділити роботи теоретиків та практиків І.Бланка, М.Білик, О.Василика, А.Загороднього, В.Клочко, М.Олексієнка, А.Пересади, І.Фадєєвої, А.Фукса. Помітне місце у розробці цих проблем займають дослідження західних вчених Є.Бріггема., Р.Брейлі, О.Ланге, М.Міллера, В.Солтера, Р.Дж.Хікса, У Шарпа та ін. Попри практичну актуальність цієї теми для кожної держави, наявні публікації достатньо висвітлюють проблематику кореляції обсягу зовнішніх інвестицій та управління обсягом державного боргу.

За умов, коли глобальна економіка переживає рецесію, інвестиційна активність в Україні досягла критичного мінімуму. Дані табл.1 свідчать, що негативні тенденції світової фінансової кризи зумовлюють фінансові та макроекономічні диспропорції в Україні та провокують зниження активності іноземних інвесторів (у 2016 р. лише 45% обсягу чистих прямих іноземних інвестицій 2009 р.), нарощування державного боргу (в 1,8 рази у 2016 р. порівняно із 2009 р.) на фоні падіння ВВП. Така ситуація є неприпустимою, оскільки показник боргової безпеки держави (державний борг/ВВП) перевищив у 2015-2017рр. критичну відмітку 60%. Політика управління державним боргом

має бути виваженою та забезпечити утримання його обсягу на економічно безпечному рівні з метою недопущення стрімкого падіння ВВП і зниження інвестиційної привабливості у країні.

Крім того в Україні спостерігається щорічне зменшення темпів приросту чистих прямих іноземних інвестицій: особливо за підсумками 2013р. (-43,3%) та 2014 р. (92,6%) на тлі виведення капіталовкладень, як з реального, так і з фінансового сектору економіки держави. Загальновідомо, що прямі інвестиції підсилюють міжнародну позицію держави, запобігають нарощуванню державного боргу, але у зв'язку зі зменшенням потоку прямих іноземних інвестицій чиста міжнародна позиція України погіршується.

Проблема залучення інвестицій до економіки України на даний момент вирішується в умовах світової економічної кризи, коли попит на інвестиції значно перевищує їх пропозицію, а при практично повній відсутності власних засобів дедалі гостріше постає питання нестачі інвестиційних ресурсів для розвитку провідних ланок економіки. Україна має досить негативний інвестиційний імідж, обумовлений політичними факторами, тому непомітним залишається те, що держава за останні роки зробила відчутні кроки в напрямку інтеграції в світову економіку: стала членом СОТ, з початку 2016р. увійшла до зони вільної торгівлі ЄС.

Таблиця 1

Динаміка обсягів ВВП, прямих іноземних інвестицій та державного боргу в Україні за період 2009-2016 рр.

Дата	Обсяг чистих прямих іноземних інвестицій, млн. USD*	Темп приросту чистих прямих іноземних інвестицій, у % відносно попереднього року	ВВП, млн. USD*, за підсумком попереднього року	Темп приросту ВВП, %	Обсяг державного боргу, млн. USD*	Темп росту державного боргу, %	Чисті прямі іноземні інвестиції / ВВП, %	Державний борг / ВВП, %
01.01.2010	4654		117228		39685		3,9	33,9
01.01.2011	5759	23,7	136419	16,4	54289,3	36,8	4,2	39,8
01.01.2012	7015	21,8	163160	19,6	59215,7	9,1	4,3	36,3
01.01.2013	7195	2,	175781	7,7	64495,3	8,9	4,1	36,7
01.01.2014	4079	-43,31	183310	4,3	73078,2	13,3	2,2	39,9
01.01.2015	299	-92,7	131805	-28,1	69794,8	-4,5	0,2	52,9
01.01.2016	3012	907,4	90615	-31,3	65505,7	-6,2	3,3	72,3
01.01.2017	2093	-30,5	93270	2,9	70970,9	8,3	2,2	76,1

Складено авторами за даними джерела 1,2

*Значення ВВП в млн. USD приводяться за даними Світового банку <http://www.worldbank.org/>

Варто зазначити, що впродовж 2009-2012 рр. нарощування обсягу іноземних інвестицій відбувалося за рахунок підвищення капіталізації дочірніх

банківських установ зарубіжними материнськими компаніями. Окрім банківського сектору основними об'єктами інтересу іноземних інвесторів стали підприємства торгівлі, металургії, будівельної та хімічної галузей. Вже тривалий період беззаперечним лідером серед країн-інвесторів є Кіпр – 40,4 %, Велика Британія – 22,5 %, Нідерланди – 10,8 %, та ін.. (за даними [1] за період січень-червень 2017 р). Відбувається повернення раніше виведеного вітчизняного капіталу з офшорних економічних зон. Однак не припиняється виведення капіталовкладень, пріоритетним напрямом прямих іноземних інвестицій з України є Кіпр (94 % 2016 р.) та РФ (2 %). Такий трансфер коштів вимагає додаткових ресурсів, які за сприятливого інвестиційного клімату функціонували б в межах фінансової системи України.

За даними НБУ чисті залучення реального сектору залишилися практично на рівні попередніх періодів 2014-2016 рр., проте збільшилися чисті зовнішні активи банківського сектору переважно за рахунок погашення урядом ОВДП, номінованих в іноземній валюті. Також уповільнилося скорочення надходження прямих іноземних інвестицій (до 137 млн. дол. США). Натомість збільшилися чисті запозичення реального сектору за торговими кредитами та позиками. Прямі іноземні інвестиції надходили переважно до реального сектору (98%) та, на відміну від 2015-2016рр, відбувалися у формі внесків в акціонерний капітал. Приплив боргового капіталу до реального сектору продовжував збільшуватися завдяки зменшенню виплат за міжбанківськими кредитами [2]. У структурі іноземних інвестицій переважають інвестиції у фінансовий, а не у реальний сектор. Інвестування у великі інфраструктурні проекти та проекти структурного реформування промисловості й сільського господарства з терміном окупності більше 3 років не входить до пріоритетів іноземних інвесторів.

Враховуючи вищезазначене, для інтенсивного розвитку інвестиційної діяльності та уникнення кризи неплатоспроможності через накопичення державного зовнішнього державного боргу, структурних диспропорцій та асиметрій в економічному та соціальному розвитку держави, доцільною є підтримка інвестиційних проектів, які направлені на розвиток приватного сектора (в першу чергу малих і середніх підприємств), які повинні одержати доступ до інвестиційних кредитів, та в першу чергу залучення внутрішніх інвестицій через:

1) проведення цільових інвестиційних регіональних програм, кожний регіон має право проводити політику залучення іноземних інвестицій з урахуванням своїх внутрішніх інтересів, виходячи з потреби реалізації тих чи інших місцевих цілей і завдань, наявності відповідних регіональних ресурсів;

2) докорінно переглянути існуючі [3] та запровадити в дію прогресивні вбудовані фінансові інструменти механізму детінізації доходів та заборони виведення капіталовкладень за межі країни в офшорні зони.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Статистичний збірник «Капітальні інвестиції в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Звіт НБУ. Макроекономічний та монетарний огляд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=54560774>
3. ЗУ «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць від 06.09.2012 № 5205-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>

УДК: 336.71

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НАГЛЯДУ НА ФІНАНСОВИЙ
МЕХАНІЗМ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ**

Л. С. Тришак

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: fin@nung.edu.ua*

В умовах глобалізаційних процесів для банківських установ України вкрай важливим є міжнаціональний характер їхньої діяльності, що передбачає крім контролю з боку НБУ запровадження міжнародних стандартів нагляду. Проте, ще до середини 80-х років минулого століття у світовій практиці не було єдиного підходу до встановлення та дотримання певних показників достатності капіталу. Розбіжності з цього питання мали місце не лише між окремими країнами, а й між провідними банками та банківськими регуляторами всередині кожної країни. Найбільший внесок у розвиток регулювання банківської діяльності та банківських ризиків зробив Базельський комітет, який діє при Банку міжнародних розрахунків в м. Базелі.

Основними угодами про капітал Базельського комітету є: “Міжнародне наближення визначення капіталу та нормативів капіталу” (Базель I, 1988р.), що передбачає вимоги до формування й оцінки регулятивного капіталу і кредитного ризику; “Поправка щодо врахування ринкових ризиків” (1996р.); “Основні принципи ефективного банківського нагляду” (1997р.); “Нова концептуальна основа Угоди про капітал” (Базель II, 2004р.), яка посилила вимоги до оцінки кредитного, ринкового та операційного ризиків під час розрахунку мінімальних вимог до капіталу; “Базель III: Загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем” та “Базель III: Міжнародні підходи до вимірювання ризику ліквідності, стандарти і моніторинг” (Базель III, 2010 р.).

Відзначимо, що положення Базель I стали основою формування системи регулювання банківської діяльності України, які зберігаються і до сьогодні, та закладені в Законі України “Про банки і банківську діяльність”, а їх застосування - в Інструкції НБУ “Про порядок регулювання діяльності банків в